

**Kennisplatform Elektromagnetische Velden en
Gezondheid**

Jaarverslag 2014
- juni 2015 -

Inhoudsopgave

- 1 Inleiding**
 - 2 Activiteiten 2014**
 - 2.1 In gesprek met de maatschappij
 - 2.2 Kennisberichten
 - 2.3 Eerste indrukken en Memo's
 - 2.4 Videopalet
 - 3 Kennisplatform EMV onderdelen**
 - 3.1 Communicatieforum
 - 3.2 Wetenschapsforum
 - 3.3 Bestuur
 - 3.4 Platformbureau
-
- Bijlage 1**
Publicaties Kennisplatform in 2014
 - Bijlage 2**
Overzicht bestuursleden in 2014
 - Bijlage 3**
Financieel overzicht over verslagperiode
 - Bijlage 4**
Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2014

1 Inleiding

Het afgelopen jaar stond in het teken van het omgaan met onzekerheden en het ondersteunen van mensen bij het maken van keuzes hoe om te gaan met apparatuur.. Het was ook een jaar waarin gewerkt werd aan het verduidelijken van de toekomst van het Kennisplatform EMV.

Ons kennisplatform gaat, zo zegt de titel al, over elektromagnetische velden en gezondheid. We hebben het afgelopen jaar de nodige aandacht besteed aan diegenen die klachten hebben over hun gezondheid. We hebben gekeken hoe we deze mensen zo goed mogelijk kunnen helpen. Zo hebben we met de maatschappelijke organisaties gezamenlijk gewerkt aan het schrijven van een handelingsperspectief waarin wordt aangegeven hoe mensen zelf blootstelling aan elektromagnetische velden kunnen beperken. Om mensen te helpen met hun klachten om te gaan zijn we in gesprek gegaan met het Nederlands Huisartsen Genootschap en het landelijke netwerk van SOLK (Somatisch Onverklaarde Lichamelijke Klachten) klinieken. In 2014 is dit verder voortgezet, waarbij in december 2014 het initiatief werd overgedragen aan de Stichting EHS en GGD Amsterdam.

Voor 2014 was een beperkt budget beschikbaar. Daarom is in 2014 scherp gekeken naar welke activiteiten konden worden uitgevoerd. Daarbij is voorrang gegeven aan het geven van informatie die mensen helpt bij het zelf maken van keuzes. Ik denk daarbij in het bijzonder aan de kennisberichten over het "Omgaan met EMV" en "Kinderen en mobiele communicatie".

Het afgelopen jaar stond ook in het teken van de vraag of het Kennisplatform na 2014 kon worden voortgezet. 2014 was het laatste jaar dat de overheid het Kennisplatform volledig financiert. Er zijn uitgebreid gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van overheid, elektriciteitssector, telecomsector en maatschappelijke organisaties om de plannen voor een nieuw Kennisplatform vorm te geven. Daaruit zijn een aantal goede voorstellen gekomen, zoals het voorstel om een vertegenwoordiger vanuit de maatschappij in het bestuur op te nemen en in het wetenschapsforum een wetenschapper van buiten het Kennisplatform. In 2014 ontstond er zicht op een voortzetting met gemengde financiering en een uitbreiding van de taak. Inmiddels is duidelijk dat het Kennisplatform EMV wordt voortgezet. In 2015 wordt het vernieuwde Kennisplatform 2015 in de steigers gezet.

Medio 2014 is Eric Smit gestopt als interim algemeen secretaris. Ik bedank Eric voor zijn inzet voor het Kennisplatform in een moeilijke fase. Ik wens hem succes bij het weer oppakken van zijn oorspronkelijke internationale onderzoekswerkzaamheden. Gelet op de hierboven beschreven overgangsfase heb ik Ronald van der Graaf, hoofd van de afdeling Integrale Ruimtelijke Vraagstukken van het RIVM, gevraagd de rol van algemeen secretaris weer op te pakken tot er duidelijkheid is over de toekomst. Ronald was eerder jarenlang algemeen secretaris en is daardoor goed bekend met de activiteiten.

mr dr A.G.J.M. Rombouts

Voorzitter Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

2 Activiteiten 2014

Belangrijke aandachtspunten in 2014 waren de communicatie over EMV en gezondheid, de hulp aan mensen met gezondheidsklachten en de toekomst van het Kennisplatform na 2014. Omdat de wetenschap niet eenduidig is over de mogelijke effecten van EMV op de gezondheid, vereist de communicatie hierover grote zorgvuldigheid. Het gebrek aan eenduidigheid maakt de maatschappelijke discussie lastig.

Er is nagedacht over hoe het Kennisplatform na 2014 verder zou moeten. Na consultatie van alle partners en maatschappelijke belangenorganisaties is hier een plan voor opgesteld.

In 2014 hebben wij onze kennis gedeeld met kennisplatformen in oprichting op andere onderwerpen (Windenergie, Veehouderij en Humane Gezondheid, Houtstook, Externe Veiligheid). Wij hebben daar onze kennis en ervaring met het maatschappelijk zorgvuldig organiseren van dialoog en kennisduiding ingebracht.

2.1 In gesprek met de maatschappij

Klankbordgroep Elektromagnetische Velden en Gezondheid

De Klankbordgroep is opgericht om te signaleren welke vragen er spelen in de maatschappij en om de producten van het Kennisplatform daaraan te toetsen. De Klankbordgroep bestaat uit landelijke maatschappelijke organisaties die opkomen voor specifieke belangen van bijvoorbeeld burgers, bedrijven, werknemers, werkgevers en overheid, maar geen onderdeel uitmaken van het Kennisplatform. In het bijzonder nodigt het Kennisplatform organisaties uit die te maken hebben met de gezondheidsaspecten van elektromagnetische velden.

In de eerste bijeenkomst van de Klankbordgroep in 2014 is besproken hoe scholen omgaan met mobiele communicatie. Het beeld ontstaat dat er op scholen weinig aandacht is voor de maatschappelijke discussie over de gezondheid. In de Klankbordgroep werd besproken dat er op scholen mogelijk weinig kennis is over EMV en gezondheid. Het Kennisplatform krijgt jaarlijks enkele vragen van scholen over bijvoorbeeld WiFi. Het Kennisplatform heeft in reactie daarop de website uitgebreid met informatie daarover.

Tijdens de bijeenkomst is ook gesproken over het spanningsveld in de maatschappij vanwege de vraag om overal mobiel bereik te krijgen en de wens om EMV-luwe gebieden te behouden. Verschillende organisaties die elektrogevoeligen vertegenwoordigen uitten hun bezorgdheid dat de wens om overal 112 te kunnen bellen, zal leiden tot vermindering van EMV-luwe plekken waar zij graag verblijven. Elektrogevoeligen voelen zich beter wanneer zij de blootstelling aan EMV zelf kunnen bepalen en een keuzemogelijkheid hebben om in een EMV-luw gebied te verblijven. Het Kennisplatform heeft in reactie daarop een brief geschreven aan de minister van Economische Zaken, de minister van Veiligheid en Justitie en de vaste commissie Veiligheid en Justitie om aandacht te vragen voor deze wens van elektrogevoeligen.

In de bijeenkomst is ook gesproken over de vraag hoe de hulp bij elektrogevoeligheid verder kan worden geprofessionaliseerd. Geconstateerd werd dat er belangrijke stappen zijn gezet. Het belang van het helpen van mensen met elektrogevoeligheid, ongeacht de discussie wat de oorzaak van hun gezondheidsklachten is, werd onderstreept. De samenwerking op het gebied van hulp bij elektrogevoeligheid tussen de Stichting EHS en de GGD wordt voortgezet. Het Kennisplatform zal dat waar mogelijk ondersteunen.

Tijdens de tweede bijeenkomst van de Klankbordgroep is gesproken over de stand van zaken en de toekomst van zowel het Kennisplatform EMV, het ZonMw Onderzoeksprogramma EMV & Gezondheid en de Hulplijn voor elektrogevoeligen. Binnen het Onderzoeksprogramma is de helft van de onderzoeken afgerond en is een evaluatie van het programma voorbereid. Ten aanzien van de hulplijn die door de GGD Amsterdam en de Stichting EHS wordt voorbereid is gesproken over de professionalisering en de financiering. Het Kennisplatform heeft aan het ministerie van VWS een brief gezonden waarin zij de financiering van de hulplijn bepleit.

Als laatste is gesproken over het Kennisplatform EMV van de toekomst en de rollen en de wetenschappelijke en communicatie-activiteiten die dan gewenst worden. Dagelijks zijn er verschillende publicaties die beoordeeld worden en die stroom houdt niet op. Het is belangrijk om de vinger aan de pols te houden en goed in de gaten te houden of er nieuwe belangrijke ontwikkelingen zijn. Daarnaast is het belangrijk om zelf een aantal doelen te stellen waaraan het Kennisplatform meer pro-actief een bijdrage kan leveren. Op deze wijze kan het Kennisplatform kennis ontsluiten die een bijdrage levert aan het omgaan met EMV in de maatschappij op een zo 'gezond' mogelijke wijze.

Communicatie kan aansluiten bij de activiteiten en doelen en daarmee vanaf het allereerste begin meedenken. De communicatie kan op deze manier een belangrijke bijdrage leveren aan de focus van de inhoud en er direct voor zorgdragen dat inhoudelijke zaken optimaal worden gecommuniceerd.

2.2 Kennisberichten

Er is gewerkt aan drie kennisberichten. Het kennisbericht “Kinderen en mobiele communicatie” is afgerond na intensieve gesprekken tussen klankbordgroeporganisaties en het Kennisplatform (zie kader). Er is daarbij veel discussie geweest over de vragen en de exacte inhoud, voordat er een volledig en breed gedragen kennisbericht lag. Het Kennisplatform vindt volledigheid, het goed doorgronden en verwoorden van eventuele uiteenlopende visies en draagvlak belangrijk.

Het uitbreiden van het kennisbericht “Hoogspanningslijnen en kinderleukemie” is besproken met de Klankbordgroep. Er is vervolgens een werkgroep bijeenkomst gehouden over EMV en elektriciteit die wegens de beperkte capaciteit en middelen in 2014 niet heeft geleid tot productie van een kennisbericht. De daadwerkelijke uitbreiding met andere elektriciteitsnetwerken, aandachtspunten en maatschappelijke visies daarop kan in 2015 worden uitgevoerd.

Het kennisbericht “Hoogspanningslijnen en kinderleukemie” en het kennisbericht “wetenschappelijke onderzoeksmethoden” zijn verduidelijkt naar aanleiding van vragen over de onderzoeken en de statistische analyse, zonder dat daarmee de duiding door het kennisplatform is veranderd.

2.3 Eerste indrukken en Memo's

Voorlichting staat of valt met snelle en accurate informatievoorziening. Het Kennisplatform heeft in 2014 door middel van verspreiding van 5 Eerste indrukken (zie Bijlage 1) gezorgd voor snelle informatie voor de professionals. Hierdoor hebben zij snel een toelichting gekregen op de wetenschappelijke, technische en maatschappelijke achtergronden van wetenschappelijke publicaties en overige berichten in de media. Eerste indrukken hebben een belangrijke rol bij het inhoudelijk actueel houden van de uitgebrachte

“Kinderen en mobiele communicatie”

Sommige mensen maken zich zorgen dat kinderen gezondheidsrisico's lopen door blootstelling aan elektromagnetische velden (EMV) van mobiele communicatieapparatuur. In het Kennisbericht Kinderen en Mobiele Communicatie zet het Kennisplatform EMV de informatie over de risico's voor kinderen op een rij. Er zijn geen aanwijzingen dat kinderen meer risico lopen dan volwassenen. Toch zijn er mensen die hun kinderen extra willen beschermen.

Worden kinderen meer blootgesteld dan vroeger?

Kinderen worden nu anders blootgesteld aan EMV dan kinderen in het verleden. Mobiele telefoons, tablets en draadloos internet zijn nog niet zo lang beschikbaar. Speelgoed bevat steeds vaker bronnen van EMV. Maar ook in het verleden vond er blootstelling aan EMV plaats, bijvoorbeeld van televisie- en radiozenders. Of kinderen nu minder of meer dan vroeger worden blootgesteld, is moeilijk te zeggen. De blootstelling hangt vooral af van hun activiteiten, het gebruik van apparatuur, en de inrichting van bijvoorbeeld het ouderlijk huis en de school. Het gebruik van een mobiele telefoon is voor bijna iedereen een belangrijke bron van EMV blootstelling. Volwassenen bellen meer, jongeren gebruiken hun smartphone veel, maar juist relatief weinig om te bellen. Al met al zijn er geen aanwijzingen dat kinderen en jongeren meer worden blootgesteld dan volwassenen.

Zijn kinderen gevoeliger dan volwassenen?

Er zijn geen aanwijzingen dat kinderen gevoeliger zijn dan volwassenen. De Gezondheidsraad concludeert in een advies uit 2011 dat er geen reden is om voor kinderen andere limieten voor blootstelling aan EMV aan te bevelen dan voor volwassenen. In de blootstellingslimieten is een veiligheidsmarge is ingebouwd van een factor 50, dat wil zeggen dat de limiet 50 keer lager is dan het niveau waarboven gezondheidseffecten wetenschappelijk zijn vastgesteld. Deze veiligheidsfactor is toegepast mede ter bescherming van potentieel kwetsbare groepen. Als kinderen dus al gevoeliger zouden zijn dan volwassenen is daar in de blootstellingslimieten al rekening mee gehouden. Moeten we voorzichtiger zijn met kinderen dan met volwassenen? Dit is geen wetenschappelijke, maar een maatschappelijke vraag. Nederland hanteert de ICNIRP-blootstellingslimieten die de Raad van de Europese Unie heeft aanbevolen aan haar lidstaten. In België adviseert de overheid uit voorzorg om het gebruik van mobiele telefoons door kinderen te beperken. De Nederlandse overheid doet dit niet omdat er, zoals gezegd, geen aanwijzingen zijn dat kinderen gevoeliger zijn of meer worden blootgesteld dan volwassenen.

Kunnen mensen die zich toch zorgen maken de blootstelling van hun kinderen beperken?

Ondanks het ontbreken van aanwijzingen voor een verhoogd risico voor kinderen zijn er mensen die zich toch zorgen maken. Er zijn ook mensen, waaronder kinderen, die aangeven veel gevoeliger te zijn voor de effecten van EMV dan anderen. Zij geven aan gezondheidsklachten te krijgen bij blootstelling beneden de limieten. Mensen kunnen de blootstelling zelf verminderen door zo min mogelijk draadloze elektronische apparatuur te gebruiken en de apparatuur uit te schakelen wanneer deze niet in gebruik is. Meer hierover is te vinden op de website van het Kennisplatform.

Andere meningen

Verschillende maatschappelijke organisaties ontraden het gebruik van apparaten voor mobiele communicatie. Zij raden aan daar alleen gebruik van te maken als dat echt nodig is. Naar hun mening zouden ouders hun kinderen moeten leren voorzichtig om te gaan met mobiele telefoons, tablets, e.d.

kennisberichten.

Het Kennisplatform stelt eerste indrukken op over:

- Publicaties die nieuwe inzichten geven over gezondheidseffecten van elektromagnetische velden;
- Publicaties die bestaande inzichten bevestigen, maar opvallend goed zijn uitgevoerd;
- Publicaties waarover in de media wordt bericht;
- Publicaties waarover een deelnemer een bericht wenst.

In principe stelt het Kennisplatform daarbij een eerste indruk op die desgewenst verder uitgewerkt wordt tot een uitgebreider bericht. Met behulp van deze combinatie van berichten worden professionals snel geïnformeerd en worden kennisberichten over onderwerpen actueel gehouden. De aan het Kennisplatform deelnemende organisaties beoordelen daarvoor dagelijks wetenschappelijke publicaties.

Naast de 5 korte berichten zijn er 3 memo's opgesteld: "Windturbines", "Omgaan met Wi-Fi op scholen" en "Omgaan met elektromagnetische velden". Met name die laatste twee onderwerpen kennen de nodige gevoeligheden. Goede afstemming met alle partijen is belangrijk voor het schrijven van volledige en breed gedragen memo's. De betreffende onderwerpen zijn besproken tijdens Klankbordgroepbijeenkomsten.

2.4 Video-palet

Informatie wordt ook beschikbaar gesteld via het Videopalet. Het Videopalet geeft een serie aan video's waarin onderwerpen worden toegelicht. Ook worden de aan de Klankbordgroep deelnemende organisaties en wetenschappers gevraagd hun soms complexe informatie eenvoudig te presenteren zodat professionals, maar ook andere geïnteresseerden daar direct zelf kennis van kunnen nemen. Het is gebleken dat dit in de praktijk een nuttige en verduidelijkende aanvulling vormt op de informatie die via berichten in de media soms te summier of eenzijdig wordt samengevat. In 2014 is het Videopalet uitgebreid met twee video's waarmee onder andere het omgaan met wetenschappelijke onzekerheden en verschillende visies op het door organisaties of burgers omgaan met die onzekerheden worden toegelicht .

3. Kennisplatform EMV - onderdelen

3.1 Communicatieforum

In het Communicatieforum zitten vertegenwoordigers van alle deelnemende organisaties, van sommige organisaties zijn er meerdere personen betrokken vanwege de verschillende expertises. Voorzitter van het forum is dr F. (Fred) Woudenberg, werkzaam bij de GGD Amsterdam.

Het Communicatieforum heeft binnen het Kennisplatform een centrale rol bij de signalering van maatschappelijke vragen die zwaar wegen bij het bepalen van onderwerpen voor publicaties en activiteiten. De leden van het Communicatieforum functioneren als linking pin tussen het Kennisplatform en de deelnemende organisaties en vormen een belangrijk klankbord bij de totstandkoming van de communicatiewijze van het Kennisplatform.

In 2014 heeft het Communicatieforum zich gericht op:

- Omgaan met mobiele communicatie, in het bijzonder door kinderen.
- Het verbeteren van risicocommunicatie en de mogelijkheden om de blootstelling te beïnvloeden.
- De toenemende maatschappelijke rol van het Kennisplatform in de communicatie naar de maatschappij.

Daarnaast heeft het communicatieforum zich bezig gehouden met de communicatieve voorbereiding van de diverse berichten (zie Bijlage 1).

Naast de bovengenoemde activiteiten, heeft het Communicatieforum in 2014 onder andere de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Begeleiden van het uitbrengen van berichten, artikelen en video's;
- Q&A's en het verzamelen en bespreken van reacties van deelnemende organisaties en het publiek op berichten;
- Deelnemen aan radio en televisie-interviews;
- Ondersteuning van organisaties;
- Deelnemen aan gesprekken met maatschappelijke organisaties;
- Figuren in videoberichten die op de website zijn gepubliceerd;
- Voorbereiden van de bijeenkomsten van de Klankbordgroep.

3.2 Wetenschapsforum

Het Wetenschapsforum is het wetenschappelijk geweten van het Kennisplatform. Het zorgt voor de inhoudelijke kennis en houdt de stand van de wetenschap bij. Daarbij wordt speciaal gelet op de relevantie voor de Nederlandse situatie en wordt aangesloten bij vraagstukken over mogelijk handelingsperspectief. Voorzitter van het forum is prof dr ir E. (Erik) Lebet, werkzaam bij het RIVM en deeltijd hoogleraar bij het Institute for Risk Assessment Sciences, Universiteit Utrecht.

De afzonderlijke leden, elk vertegenwoordiger van hun eigen organisatie, zorgen ervoor dat de relevante inhoudelijke kennis van de organisaties binnen het Kennisplatform gedeeld wordt en streven naar overeenstemming over de duiding van de wetenschap en de maatschappelijke relevantie ervan.

Hoewel de Gezondheidsraad geen deelnemer is aan het Kennisplatform, is de Commissie Elektromagnetische Velden van de Gezondheidsraad als adviseur betrokken bij het Wetenschapsforum. Deze Commissie is ervaren in het beoordelen

van wetenschappelijke informatie op het gebied van elektromagnetische velden. Het Kennisplatform overlegt de duiding van de wetenschappelijke ontwikkelingen met de Gezondheidsraad. Het Kennisplatform kan daarbij in reactie op nieuwe informatie of wetenschappelijke ontwikkelingen de Gezondheidsraad vragen om advies of nadere toelichting.

Belangrijke onderwerpen in 2014 waren:

- Kinderen en mobiele communicatie
- Hoogspanningslijnen en leukemie bij kinderen
- Handelingsperspectief bieden aan mensen die blootstelling aan EMV willen minimaliseren

Het Wetenschapsforum heeft ook in 2014 aan kennisberichten, eerste indrukken en video's meegewerkt (zie Bijlage 1). Daarnaast gaf het Wetenschapsforum ook antwoord op vragen die gesteld werden vanuit deelnemende organisaties.

3.3 Bestuur

Het bestuur van het Kennisplatform bestaat uit bestuursleden van deelnemende organisaties, waardoor tijdens de bijeenkomsten draagkrachtige afspraken kunnen worden gemaakt. De bestuursleden zijn benoemd door de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu. De voorzitter van het Kennisplatform is mr dr A.G.J.M. (Ton) Rombouts, burgemeester van 's-Hertogenbosch. Een overzicht van de bestuursleden in 2014 is opgenomen in Bijlage 2.

Naast de periodieke overleggen is het bestuur aanwezig geweest bij de twee bijeenkomsten van de Klankbordgroep in 2014.

Het bestuur heeft geïnvesteerd in een open dialoog binnen het Kennisplatform, met Klankbordgroeporganisaties en met de Gezondheidsraad om de betrokken organisaties verder samen te binden en de beschikbare wetenschappelijke informatie maatschappelijk te verduidelijken.

Het bestuur is direct betrokken bij de gesprekken over de mogelijkheid om het Kennisplatform na 2014 te continueren op basis van gemengde financiering. Dat wil zeggen dat niet langer alleen de overheid financiert, maar dat bedrijven die zich bezighouden met elektriciteit en telecommunicatie mee betalen aan het Kennisplatform.

3.4 Platformbureau

Het Platformbureau is gehuisvest bij het RIVM te Bilthoven en is inhoudelijk verantwoordelijk verschuldigd aan het bestuur van het Kennisplatform. Het bureau bestaat uit enerzijds structurele capaciteit die gehuisvest is bij het RIVM en anderzijds uit ondersteunende experts die werkzaam zijn bij de aan het Kennisplatform deelnemende instellingen. Het bureau staat onder leiding van de algemeen secretaris. Van januari tot en met juli heeft dr E. (Eric) Smit deze functie als interim vervuld. De voormalig algemeen secretaris ir R.M. (Ronald) van der Graaf heeft deze rol vervolgens weer opgenomen.

Het bureau heeft afspraken gemaakt met de deelnemende organisaties over de ondersteuning. In 2014 was dit onder andere bij het voorbereiden van 5 eerste indrukken, 3 memo's, 3 kennisberichten, 2 video's en het beantwoorden van circa 40 toonbankvragen. Daarbij zijn ook afspraken gemaakt over de vergoeding van de

organisaties voor activiteiten die verder gaan dan de activiteiten die zij al uitvoeren ter invulling van de eigen taak. In Bijlage 3 is de vastgestelde en gerealiseerde begroting te vinden.

Om het Kennisplatform te helpen haar doelen te bereiken heeft het Platformbureau drie belangrijke taken:

- Het bestuur en de fora ondersteunen. Hierbij valt te denken aan onder andere het organiseren van de vergaderingen en het zorgen van verslaglegging hiervan, de communicatie tussen de verschillende groepen van het Kennisplatform en het (laten) beantwoorden van vragen die binnenkomen via de verschillende deelnemende organisaties.
- Het organiseren van de Klankbordgroepbijeenkomsten. Er wordt naar gestreefd om de Klankbordgroep om de zes maanden bijeen te laten komen. Om de agenda te bepalen voor de bijeenkomsten wordt getracht iedere organisatie die deel uitmaakt van de Klankbordgroep persoonlijk te spreken. Ook kunnen Klankbordgroeporganisaties zelf onderwerpen voorstellen. Op basis hiervan wordt vastgesteld welke vragen die in de maatschappij spelen prioriteit krijgen op de Klankbordgroepbijeenkomst, de daaraan verbonden activiteiten zoals de denkgroepen of bij het schrijven van kennisberichten.
- Het Platformbureau is het contactpunt voor media die vragen hebben over EMV of over verschenen kennisberichten over EMV. In de verslagperiode zijn ca. vijftig gesprekken gevoerd met landelijke en regionale media. Dat heeft geleid tot ca. tien radio- en televisie-interviews en direct en indirect tot verduidelijkende artikelen in dagbladen en vaktijdschriften.

Bijlage 1

Publicaties Kennisplatform in 2014

20140214	Eerste Indruk	Brits onderzoek: risico kinderleukemie nabij hoogspanningslijnen neemt in de tijd af tot normaal
20140411	Videobericht	Omgaan met wetenschappelijke onzekerheden
20140515	Memo	Omgaan met elektromagnetische velden
20140611	Eerste Indruk	Elektromagnetische velden van windturbines
20140714	Memo	Wonen nabij hoogspanningslijnen: tussenstand uitkoopregeling en verkabelprogramma
20140714	Brief	Brief over mobiel bereik naar ministers
20140717	Kennisbericht	Wetenschappelijke onderzoeksmethoden (herziene versie).
20140725	Webpagina	Omgaan met Wi-Fi op scholen
20140808	Eerste Indruk	Nieuw onderzoek naar hoogspanningslijnen en kinderleukemie komt in grote lijnen overeen met conclusies van eerder onderzoek maar laat zwakkere verbanden zien (herziene versie).
20140808	Kennisbericht	Hoogspanningslijnen en kinderleukemie (herziene versie).
20141105	Eerste Indruk	Samenhang tussen magnetische velden van de elektriciteitsvoorziening en apparaten en gezondheidsklachten bij vrouwen
20141106	Eerste Indruk	Elektromagnetische velden van windturbines.
20141205	Kennisbericht	Kinderen en mobiele communicatie.

Bijlage 2

Overzicht bestuursleden in 2014

Voorzitter

Mr dr A.G.J.M. Rombouts

Deelnemer

- Agentschap Telecom
- GGD GHOR Nederland

- DNV-GL
- RIVM

- TNO

- ZonMw

Bestuurslid

mr drs P.A. Spijkerman
dr H.A.M. Backx
(plv. dr M. de Vries)
ing. B. Verhoeven
dr M.T.M. van Raaij
(plv. dr ir B.P. Loos)
ir B. Dunnebier PDEng.
(plv. prof dr E.R. Fledderus)
H.J. Smid
(plv. dr ir J.O. de Boer)

Bijlage 3

Financieel overzicht over verslagperiode

Vanwege de overuitputting in 2011, vanwege intensieve maatschappelijke aandacht, werd in oktober 2013 bij het vaststellen van het jaarplan geschat dat er 500.000 euro beschikbaar was voor 2014. Het feitelijk beschikbare budget kon pas worden vastgesteld na de afronding van het boekjaar 2013. Het geschatte budget was circa 75% van het minimale jaarbudget. Gezien de tijd die nodig is om tot een zorgvuldige afronding van het Kennisplatform te komen werd voorgenomen de reguliere lopende activiteiten van het Kennisplatform EMV in de zomer van 2014 te verminderen om vervolgens te stoppen. Dit alles was afhankelijk van de daadwerkelijke uitputting. Daarbij is er een indicatief budget gehanteerd.

Kennisplatform Elektromagnetische Velden Budget en Realisatie 2014			
	Indicatief Budget	Realisatie	% uitputting tov budget
Bureau: Capaciteit en huisvesting	142.000	197.618,48	139%
Bureau: Materiële kosten	14.000	11.593,13	83%
Verkenning toekomst KP	10.000	12.886,83	129%
Ondersteuning Communicatieforum	65.000	21.015,94	32%
Ondersteuning Wetenschapsforum	72.000	81.552,20	113%
Vacatiegelden plus onkosten voorzitter	23.000	23.222,84	101%
Organisatiekosten Klankbordgroep EMV, conferenties, vergaderingen, publicaties	18.000	22.208,47	123%
Basisregel deelname aan Kennisplatformactiviteiten - toonbankvragen - beoordeling publicaties	150.000	113.429,81	76%
Elektronische Werkomgeving en voorbereiding nieuwe website en ICT structuur	6000	23.962,78	399%
Totaal	500.000	507.490,48	101%

Bijlage 4

Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2014

Alliander
Algemeen Christelijke Organisatie van Militairen – ACOM
Algemene Federatie van Militair Personeel - AFMP
Arbo Unie
Een Schoon Land, patiëntenvereniging EHS
FNV Bondgenoten
ICT-Office
Koninklijke KPN N.V. - KPN
Luchtverkeersleiding Nederland - LVNL
Meldpunten Netwerk Gezondheid en Milieu - MGM
MKB – Nederland (technologiecommissie)
Monet
Nationaal Platform Stralingsrisico's - NPS
Natuur en Milieu
Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie - NIBE
Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties - NFK
Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra - NFU
Nederlandse Vereniging Medische Beeldvorming en Radiotherapie - NVMBR
Nederlandse Vereniging voor Stralingshygiëne – NVS-straling
Netbeheer Nederland
Partners voor een Gezond Leefmilieu – PGL
Stichting Elektro Hypersensitiviteit - EHS
STOP UMTS
TenneT
URSI Nederland
Vakbond voor Defensiepersoneel - ACOM
Vereniging Europese Beveiligingsbedrijven
Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie - VNCI
Vereniging van Nederlandse Gemeenten - VNG
Vereniging voor Experimenteel Radio Onderzoek Nederland - VERON
VNO-NCW / FME

Overige genodigden:

Gezondheidsraad
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Defensie
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Onderzoekers ZonMw programma EMV&G

Colofon

Het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid is een samenwerkingsverband van RIVM, TNO, DNV-GL, Agentschap Telecom, de GGD'en en ZonMw.

Uitgave

Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Tekst

Bureau Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Vormgeving

RIVM

Bilthoven, juni 2015

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

www.kennisplatform.nl